
Spēkā no 13.12.2002
Spēkā esošs

Publicēts: Vēstnesis , 12.12.2002, nr. 182
Publicēts: ZIŅOTĀJS , 27.02.2003, nr. 4

LATVIJAS REPUBLIKAS MINISTRU KABINETS

09.12.2002
Rīgā

Noteikumi nr. 526

Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā

Grozījumi: MK 23.11.2004. not. nr.966 (L.V., 26.nov.,
nr.188; Ziņotājs, 2005, nr.4)
MK 29.05.2007. not. nr.349 (L.V., 1.jūn.,
nr.88; Ziņotājs, 2007, nr.15)

(prot. Nr.55 8.§)

Izdoti saskaņā ar
Darba aizsardzības likuma
25.panta 2. un 17.punktu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā, lai neradītu risku nodarbināto drošībai un veselībai, kā arī nosaka darba devēja pienākumus šo prasību īstenošanā.

2. Noteikumi attiecas uz jebkuru darbību ar darba aprīkojumu - palaišanu (iedarbināšanu), apstādināšanu, lietošanu, pārvietošanu, labošanu, pārveidošanu, tehnisko apkopi (uzturēšanu), apkalpošanu, tīrīšanu - (turpmāk - lietošana), izņemot specifiskas darbības ar darba aprīkojumu bruņotajos spēkos, policijā, ugunsdzēsības un glābšanas dienestā, kā arī citās līdzīgās jomās, ja attiecīgo specifisko darbību raksturs ir pretrunā ar darba aizsardzības vispārīgajiem principiem.

3. Par šo noteikumu ievērošanu ir atbildīgs darba devējs.

4. Šo noteikumu ievērošanu kontrolē Valsts darba inspekcija.

II. Prasības darba aprīkojumam

5. Darba aprīkojuma vadības ierīces, kuras ietekmē tā lietošanas drošību, ir skaidri saredzamas, atbilstoši marķētas, un to nozīme ir viegli saprotama.

6. Darba aprīkojuma vadības ierīces izvieto pēc iespējas ārpus bīstamās zonas (zona darba aprīkojumā vai ap to, kurā tiek apdraudēta nodarbināto drošība vai veselība), lai to lietošana neradītu papildu bīstamību. Nejauša darbība ar vadības ierīci nedrīkst radīt nekādu risku.

7. Nodarbinātais, kas lieto darba aprīkojumu (turpmāk - operators), nodrošina, lai bīstamajā zonā neatrastos cilvēki.

8. Ja šo noteikumu 7.punkta prasības nav iespējams izpildīt, darba aprīkojumam nepieciešama drošības sistēma ar skaņas un/vai gaismas signāliem, kura automātiski signalizē par tā palaišanu (iedarbināšanu), lai nodarbinātais, kurš pilnīgi vai daļēji atrodas bīstamajā zonā, varētu laikus izvairīties no riska, kas rodas, ieslēdzot vai izslēdzot darba aprīkojumu.

9. Darba aprīkojuma vadības sistēmas ir drošas. Tās izvēlas, novērtējot avāriju, kļūmju un traucējumu iespējamību paredzētajos lietošanas apstākļos.

10. Darba aprīkojumu var palaist (iedarbināt) tikai ar apzinātu darbību, izmantojot šim nolūkam paredzētu vadības ierīci.

11. Šo noteikumu 10.punktā minētās prasības attiecas arī uz darba aprīkojuma atkārtotu palaišanu (iedarbināšanu) pēc tā apstādināšanas vai darbības režīma (piemēram, ātruma, spiediena) maiņas. Atkārtota palaišana (iedarbināšana) un darbības režīma maiņa nedrīkst radīt risku nodarbinātajiem. Šīs prasības neattiecas uz aprīkojumu, kas darbojas automātiskā režīmā.

12. Darba aprīkojumam nepieciešama droša apstādināšanas ierīce pilnīgai darba aprīkojuma apstādināšanai un - atkarībā no darba aprīkojuma bīstamības - arī apstādināšanas ierīce bīstamo (piemēram, rotējošo, kustīgo) daļu apstādināšanai.

13. Darba aprīkojuma apstādināšanas ierīce dominē salīdzinājumā ar palaišanas ierīci. Kad darba aprīkojums vai tā bīstamās daļas ir apstādinātas, tiek pārtraukta enerģijas padeve darba aprīkojumam.

14. Atkarībā no darba aprīkojuma bīstamības un normālā apstāšanās laika to aprīko ar avārijas apstādināšanas ierīci.

15. Darba aprīkojumu, kurš ir bīstams krītošu objektu vai izvirzījumu dēļ, aprīko ar piemērotām drošības ierīcēm.

16. Darba aprīkojumu, kurš ir bīstams gāzu, tvaiku, šķidrumu vai putekļu izdalīšanās dēļ, aprīko ar piemērotām uztvērējierīcēm un/vai uzsūkšanas ierīcēm attiecīgā riska avota tuvumā.

17. Darba aprīkojumu un tā daļas nostiprina ar speciālām skavām vai citiem līdzekļiem, ja tas nepieciešams nodarbināto drošībai un veselībai.

18. Ja pastāv risks nonākt mehāniskā kontaktā ar kustīgām darba aprīkojuma daļām, kas varētu izraisīt nelaimes gadījumu, šīs daļas aprīko ar aizsargiem vai citām drošības ierīcēm, lai novērstu piekļūšanu bīstamajām zonām vai apstādinātu bīstamo daļu kustību pirms bīstamās zonas sasniegšanas. Aizsargi un drošības ierīces atbilst šādām prasībām:

18.1. tām ir izturīga konstrukcija;

18.2. nerada nekādu papildu risku;

18.3. nav viegli noņemamas vai atslēdzamas;

18.4. ir novietotas pietiekamā attālumā no bīstamās zonas;

18.5. neierobežo piekļuvi kustīgajām daļām vairāk nekā nepieciešams, ņemot vērā darba aprīkojuma lietošanas veidu;

18.6. ļauj veikt nepieciešamās darbības, lai uzstādītu vai nomainītu detaļas un veiktu apkopi, ierobežojot piekļūšanu tikai tai zonai, kurā veicams darbs, un, ja iespējams, nepārvietojot aizsargu vai drošības ierīci.

(MK 29.05.2007. noteikumu nr.349 redakcijā)

19. Darba vai tehniskās apkopes zonu darba aprīkojumā vai zonu ap to apgaismo atbilstoši darba raksturam.

20. Ja iespējama darba aprīkojuma daļu salūšana vai sadalīšanās gabalos, radot risku nodarbināto drošībai un veselībai, darba aprīkojumam nepieciešamas speciālas aizsargierīces (piemēram, režģi, sieti).

21. Ja darba procesā darba aprīkojums vai atsevišķas tā daļas sakarst vai atdziest līdz temperatūrai, kas rada risku nodarbināto drošībai un veselībai, tās izolē vai norobežo.

22. Darba aprīkojuma brīdinājuma (signalizācijas) ietaises ir skaidri saredzamas un uztveramas, to nozīme ir viegli saprotama un nepārprotama.

23. Darba aprīkojums ir atbilstoši marķēts un apzīmēts ar brīdinājuma uzrakstiem un brīdinājuma zīmēm. Brīdinājuma zīmes un uzraksti uz darba aprīkojuma ir pietiekami informatīvi, viegli uztverami un saprotami.

24. Darba aprīkojuma tehnisko apkopi (uzturēšanu) veic tad, kad aprīkojums ir izslēgts un atvienots no enerģijas avota. Ja aprīkojumu nevar izslēgt, tehnisko apkopi (uzturēšanu) veic ārpus bīstamās zonas vai ievērojot speciālus aizsardzības pasākumus.

25. Darba devējs nodrošina regulāru mašīnu, aparātu un iekārtu tehnisko apkopi. Ja mašīnai, aparātam vai iekārtai ir tehniskās apkopes žurnāls, darba devēja norīkoti nodarbinātie tajā regulāri dokumentē tehniskās apkopes rezultātus. Ja nepieciešams, tehniskās apkopes datus uzrāda Valsts darba inspekcijai.

(MK 29.05.2007. noteikumu nr.349 redakcijā)

26. Darba aprīkojumu drīkst lietot tikai tam paredzētajos apstākļos un paredzētajām operācijām.

27. Darba aprīkojumam nepieciešamas labi saredzamas un viegli sasniedzamas enerģijas padeves izslēgšanas ierīces. Darba aprīkojuma izolēšana vai atvienošana no enerģijas avota, kā arī atkārtota pievienošana enerģijas avotam nedrīkst radīt risku nodarbināto drošībai un veselībai.

28. Nodarbinātajiem nodrošina drošu piekļušanu darba aprīkojumam, kā arī drošu uzturēšanos visās ražošanas, montāžas un tehniskās apkopes (uzturēšanas) zonās.

29. Darba aprīkojumu, ar kuru vai kurā tiek ražotas, izmantotas vai uzkrātas ķīmiskās vielas, ķīmiskie produkti vai citi uzliesmojoši un degoši produkti (materiāli), tai skaitā ražošanas atkritumi, nodrošina pret darba aprīkojuma vai attiecīgo vielu vai produktu sprādziena risku.

30. Darba aprīkojums ir ugunsdrošs un nodrošināts pret pārkaršanu, kā arī aprīkots tā, lai aizsargātu nodarbinātos pret risku, kas rodas, izdalot darba vidē gāzes, šķidrums, tvaikus, putekļus vai citas vielas, kas ar to vai tajā tiek ražotas, izmantotas vai uzkrātas.

31. Nodarbinātajiem nav tiešas vai netiešas saskares ar tām darba aprīkojuma daļām, kuras var radīt elektriskas dabas risku.

32. Darba aprīkojumu uzstāda, izvieto un lieto tā, lai līdz minimumam samazinātu risku operatora un citu nodarbināto drošībai un veselībai (piemēram, darba aprīkojuma kustīgās daļas un fiksētās vai kustīgās daļas ir pietiekamā attālumā), kā arī nodrošina enerģijas un izmantoto vai ražoto vielu vai produktu, tai skaitā ražošanas atkritumu, drošu piegādi un pārvietošanu.

33. Darba aprīkojumu montē vai demontē drošos apstākļos, ievērojot visas ražotāja norādītās instrukcijas.

34. Darba aprīkojumu, kurā var iespert zibens, speciāli aizsargā pret tā iedarbību, iezemējot vai nodrošinot ar citām aizsargierīcēm.

III. Papildu prasības mobilam darba aprīkojumam

35. Šīs nodaļas prasības attiecas uz mobilu darba aprīkojumu, arī pašgājējiem (turpmāk - iekārta), kas var radīt risku iekārtas kustības dēļ.

36. Iekārtu, uz kuras atrodas nodarbinātie, aprīko tā, lai pārvietojoties tā neradītu nodarbinātajiem risku saskaroties vai tikt saspiesti ar iekārtas daļām (piemēram, riteņiem, kāpurķēžu mehānismiem).

37. Iekārtu aprīko vai pielāgo tā, lai sakabe starp iekārtu un tās palīgierīcēm un/vai priekšmetiem, kas tiek vilkti, neieķīlētos (nebloķētos). Ja šīs prasības nav iespējams pilnībā izpildīt, veic attiecīgus pasākumus, lai novērstu risku nodarbināto drošībai un veselībai.

38. Energopiedziņas mehānismus starp iekārtas mobilajām daļām nostiprina un aizsargā no smiltīm, netīrumiem un mehāniskiem bojājumiem.

39. Iekārta, uz kuras atrodas nodarbinātie, ir konstruēta tā, lai nepieļautu tās apgāšanos, vai arī to aprīko ar kādu no šādām drošības ierīcēm:

39.1. drošības konstrukciju, kas neļauj iekārtai sasvērties vairāk par vienu ceturtdaļu;

39.2. konstrukciju, kas nodrošina pietiekami lielu brīvu zonu ap nodarbinātajiem, ja sasvere ir lielāka par vienu ceturtdaļu;

39.3. citu līdzvērtīgu ierīci.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 29.05.2007. noteikumiem nr.349)

40. Ja iekārtas apgāšanās risku nav iespējams pilnībā novērst, iekārtu aprīko ar drošības konstrukciju, kas novērš risku nodarbinātajam tikt saspiestam. Šī drošības konstrukcija var būt iekārtas sastāvdaļa.

41. Ja iekārtu darbu izpildes laikā stabilizē vai iekārta konstruēta tā, lai nepieļautu tās apgāšanos, drošības konstrukcija nav nepieciešama.

42. Ja iespējama smaguma celšanai paredzētas iekārtas - autoiekrāvēja - sasvēršanās darba procesā, iekārtu attiecīgi pielāgo vai aprīko ar vienu vai vairākām šādām drošības ierīcēm:

42.1. vadītāja kabīni;

42.2. konstrukciju, kas nepieļauj iekārtas sasvēršanos;

42.3. konstrukciju, kas, platformai sasveroties, nodrošina uz iekārtas esošajam nodarbinātajam pietiekami lielu attālumu starp zemi un iekārtas daļām;

42.4. aizsargkonstrukciju, kas novērš vadītāja sēdeklī esošā nodarbinātā saspiešanu ar iekārtas daļām.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 29.05.2007. noteikumiem nr.349)

43. Lai pašgājējas iekārtas lietošana neradītu risku nodarbinātā drošībai un veselībai, ievēro šādus nosacījumus:

43.1. iekārtu aprīko tā, lai novērstu tās neatļautu palaišanu (iedarbināšanu);

43.2. ja vienlaikus uz sliedēm pārvietojas vairākas pašgājējas iekārtas, veic drošības pasākumus, lai samazinātu iespējamās sadursmes sekas;

43.3. iekārtu aprīko ar bremsēšanas un apstādināšanas ierīci, ja nepieciešams, arī ar avārijas ierīci ar automātisku sistēmu, kas apstādina iekārtu, ja bojāta galvenā bremsēšanas un apstādināšanas ierīce;

43.4. ja vadītāja tiešais redzeslauks nav pietiekams drošai darbu veikšanai, ierīko piemērotas palīgierīces (spoguļus vai citas optiskas vai elektroniskas ierīces) redzamības uzlabošanai;

43.5. ja iekārtu lieto naktī vai tumšās vietās, ierīko pietiekamu, darba raksturam atbilstošu apgaismojumu;

43.6. ja iekārta vai tās pārvietotās kravas ir ugunsnedrošas, iekārtas lietošanas vietas tuvumā novieto piemērotas ugunsdzēsšanas ierīces. Ja to nav iespējams nodrošināt, iekārtas apgādā ar ugunsdzēsšanas ierīcēm;

43.7. tālvadības iekārtas, izbraucot ārpus vadības zonas, apstājas automātiski;

43.8. tālvadības iekārtas aprīko tā, lai, veicot darbus, tiktu novērsts trieciena vai sadursmes risks. Šis nosacījums neattiecas uz tālvadības iekārtām, kuras jau aprīkotas ar atbilstošām aizsargierīcēm sadursmes riska novēršanai.

44. Pašgājējas iekārtas atļauts vadīt tikai attiecīgi apmācītiem nodarbinātajiem.

45. Nodarbinātie ievēro darba devēja izstrādātos kustības drošības noteikumus pašgājējām iekārtām, kuras pārvietoja darba zonā.

46. Nodarbinātie nedrīkst atrasties zonā, kurā lieto pašgājējas iekārtas. Ja bez viņu klātbūtnes darbu veikt nav iespējams, nepieciešami attiecīgi pasākumi, lai pašgājējas iekārtas neradītu risku nodarbināto drošībai un veselībai.

47. Pārvadāt nodarbinātos uz mehāniski darbināmām iekārtām drīkst tikai tad, ja iekārta ir speciāli aprīkota cilvēku drošai pārvietošanai. Iekārtas kustības ātrumu regulē atbilstoši veicamajam darbam.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 29.05.2007. noteikumiem nr.349)

48. Iekārtas ar iekšdedzes dzinēju drīkst darbināt un lietot tikai tur, kur var nodrošināt pietiekamu gaisa daudzumu vai gaisa apmaiņu, lai izplūdes gāzes neradītu risku nodarbināto drošībai un veselībai.

IV. Papildu prasības darba aprīkojumam, kas paredzēts smaguma celšanai

49. Šīs nodaļas prasības attiecas uz darba aprīkojumu, kas paredzēts smaguma celšanai (turpmāk - celšanas iekārta).

50. Ja celšanas iekārta ir uzstādīta pastāvīgi, tās stiprību un stabilitāti lietošanas laikā nodrošina, ņemot vērā paceļamās kravas lielumu un slodzi uz konstrukciju montāžas vai stiprinājuma punktiem.

51. Uz celšanas iekārtas mehānismiem skaidri norāda mehānisma nominālo celjspēju un, ja nepieciešams, tabulu ar katras mehānisma konfigurācijas celjspēju.

52. Uz celšanas iekārtas palīgierīcēm nepārprotami norāda raksturlielumus drošai palīgierīču lietošanai.

53. Ja celšanas iekārta nav paredzēta cilvēku celšanai, uz iekārtas ir skaidra norāde par šo aizliegumu.

54. Pastāvīgi uzstādāmu celšanas iekārtu uzstāda tā, lai samazinātu risku, ka krava varētu:

- 54.1. uzkrīst nodarbinātajiem vai aizķert viņus;
- 54.2. bīstami slīdēt vai brīvi krist;
- 54.3. tikt netīši atlaista.

55. Cilvēkus drīkst celt tikai ar šim mērķim paredzētām celšanas iekārtām un to palīgierīcēm. Izņēmuma gadījumā viņus drīkst celt arī ar iekārtām, kuras ir pielāgotas cilvēku pacelšanai un nerada risku viņu drošībai un veselībai.

56. Ja celšanas iekārta paredzēta nodarbināto celšanai un pārvietošanai, tā atbilst šādām prasībām:

56.1. iekārta ir aprīkota ar drošības ierīci, kas neļauj pacēlājgrozam krist. Ja augstuma vai darba vietas īpatnību dēļ to nevar nodrošināt, nepieciešama speciāla virve un drošības josta, ko pārbauda katru dienu, lai novērstu nodarbinātā krišanu no augstuma;

56.2. novērsta iespēja nodarbinātajam izkrist no pacēlājgroza;

56.3. novērsta nodarbinātā saspiešana, iesprostošana vai iesprūšana, īpaši, ja iespējama netīša saskare ar priekšmetiem;

56.4. nodrošināta nodarbinātā atbrīvošana no pacēlājgroza, ja noticis nelaiimes gadījums.

57. Ja celšanas iekārta ir mobila vai demontējama, nodrošina iekārtas stabilitāti lietošanas laikā visos paredzamajos darba apstākļos, ņemot vērā pamatnes īpatnības.

58. Ceļot nodarbinātos ar celšanas iekārtu, ievēro šādas prasības:

58.1. visā darba veikšanas laikā operators atrodas pie vadības pults;

58.2. nodarbinātie, kuri tiek celti, ir apgādāti ar kvalitatīviem saziņas līdzekļiem;

58.3. ja rodas bīstama situācija, nodarbinātajiem tiek nodrošināti droši evakuācijas līdzekļi.

59. Nodarbinātie nedrīkst atrasties zem iekārtiem un paceltiem smagumiem, izņemot gadījumus, ja to ir paredzējis celšanas iekārtas ražotājs un ir nodrošināta nodarbināto drošība un veselības aizsardzība (piemēram, veicot darbu zem paceltām automašīnām autoapkopes uzņēmumos). Smagumus nedrīkst pārvietot virs neaizsargātām darba vietām, kurās parasti

atrodas nodarbinātie. Ja darba īpatnību dēļ to nevar nodrošināt, darba devējs veic attiecīgus drošības pasākumus, lai novērstu risku nodarbināto drošībai un veselībai.

(MK 23.11.2004. noteikumu nr.966 redakcijā)

60. Celšanas palīgierīces izvēlas, ņemot vērā pārvietojamās kravas specifiku, satveršanas vietu, takeļāžu un laikapstākļus, kā arī pārvietošanas veidu un konfigurāciju.

61. Ja celšanas palīgierīču stiprinājuma mehānisms pēc lietošanas netiek demontēts, to skaidri norāda uz palīgierīces stiprinājuma mehānisma, uz kura ir arī norāde par raksturlielumiem.

62. Celšanas palīgierīces uzglabā tā, lai nepieļautu to bojāšanos.

63. Ceļot tieši nevadāmas kravas (kravas, kas pēc pacelšanas vēja vai citu apstākļu ietekmē var sākt nekontrolēti kustēties (piemēram, rotēt, svārstīties), un šīs kustības nav uzreiz apturamas), ievēro šādas prasības:

63.1. ja darba vietā uzstādītas divas vai vairākas celšanas iekārtas, kuru darbības rādiusi pārklājas, novērs sadursmes iespēju starp kravām un/vai celšanas iekārtu daļām;

63.2. ja izmanto mobilu celšanas iekārtu, veic attiecīgus pasākumus, lai novērstu iekārtas sasveres, apgāšanās, kustēšanās vai slīdēšanas iespēju, un pārbauda, vai šie pasākumi ir veikti pienācīgi;

63.3. ja kravas kustības trajektorija nav pietiekami pārredzama, operators tieši vai ar sakaru līdzekļu palīdzību sazinās ar īpaši norīkotu nodarbināto (tādu darba devēja norīkotu nodarbināto, kuram ir nepieciešamās zināšanas un prasme darba aizsardzības jautājumos konkrētajā darba vietā), kurš dod viņam norādījumus, un veic attiecīgus pasākumus, lai novērstu kravu sadursmi un risku nodarbināto drošībai un veselībai;

63.4. smaguma piestiprināšana un atvienošana ar rokām nedrīkst radīt risku nodarbinātā drošībai un veselībai, šo darbību laikā nodarbinātais tieši vai netieši kontrolē celšanas iekārtu;

63.5. celšanas darbus iepriekš izplāno un paredz atbilstošu uzraudzību, lai novērstu risku nodarbināto drošībai un veselībai;

63.6. ja smagumu ceļ ar divām vai vairākām celšanas iekārtām reizē, operators labākai darba koordinācijai ievēro darba devēja izstrādātus īpašus šī darba drošības noteikumus;

63.7. ja celšanas iekārta nenodrošina kravas noturēšanu, kad pilnīgi vai daļēji tiek pārtraukta elektrības padeve, veic attiecīgus pasākumus, lai novērstu risku nodarbināto drošībai un veselībai;

63.8. iekārtu un paceltu smagumu nedrīkst atstāt bez uzraudzības, izņemot gadījumu, ja bīstamā zona ir norobežota un smagums droši nostiprināts un turēts;

63.9. celšanas iekārtas lietošanu brīvā dabā pārtrauc, ja pasliktinās laikapstākļi un tās lietošana vairs nav pilnīgi droša, kā arī nodrošina, lai celšanas iekārta neapgāztos un neradītu risku nodarbināto drošībai un veselībai.

V. Prasības, strādājot augstumā

64. Darba devējs nodrošina, lai nodarbinātie, kas strādā augstumā (1,5 m un augstāk), darbu veic uz stabilas un drošas virsmas, neradot risku savai un citu drošībai un veselībai, kā arī ievērojot ergonomikas prasības un principus.

65. Ja šo noteikumu 64.punktā minētās prasības, ņemot vērā konkrētā darba specifiku un darba vides apstākļus, nav iespējams izpildīt, darba devējs nodrošina tādu darba aprīkojumu, kas atbilst šādām prasībām:

65.1. tas ir vispiemērotākais drošas darba vides radīšanai un uzturēšanai;

65.2. tā izmēri un konstrukcija ir piemērota darba veidam un paredzamajai slodzei un ļauj droši pārvietoties.

66. Darba devējs izvēlas piemērotākos līdzekļus piekļūšanai pagaidu darba vietām augstumā atkarībā no:

66.1. pārvietošanās biežuma;

66.2. darba veikšanas augstuma un pārvaramā augstuma;

66.3. darba vietas izmantošanas ilguma.

67. Izvēlētie piekļūšanas līdzekļi nodrošina nodarbināto drošu evakuāciju nopietnu un tiešu briesmu gadījumā.

68. Pārvietošanās starp piekļūšanas līdzekļiem un darba platformām, stāviem vai trapiem nepalielina kritiena risku.

69. Strādājot augstumā, kāpnes par darba vietu izmanto vienīgi tad, ja risks nodarbināto drošībai un veselībai ir samazināts līdz minimumam un ja darba aprīkojumu lieto neilgu laiku vai darba laukumam ir specifiski apstākļi, kurus darba devējs nevar mainīt (pārveidot).

70. Piekļūšana darba vietai, izmantojot virves un stiprinājumus, ir atļauta vienīgi tad, ja pēc šo darbu riska novērtēšanas var uzskatīt, ka šāda darbu veikšana nerada risku nodarbināto drošībai un veselībai, un ja nav nepieciešams izmantot citu, drošāku darba aprīkojumu.

71. Ņemot vērā riska novērtējuma rezultātus, veicamā darba ilgumu un ergonomiskos ierobežojumus, darba vietas augstumā nodrošina ar sēdekli, kurš aprīkots ar atbilstošām palīgierīcēm.

72. Ņemot vērā izvēlētajā darba aprīkojuma veidu, paredz atbilstošus darba aizsardzības pasākumus, lai novērstu vai līdz minimumam samazinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai, kas ir saistīts ar šī darba aprīkojuma lietošanu. Ja nepieciešams, uzstāda aizsargierīces, kas novērš kritiena risku.

73. Šo noteikumu 72.punktā minētās aizsargierīces ir ar piemērotu uzbūvi un pietiekami izturīgas, lai novērstu vai apturētu kritienu no augstuma un nodrošinātu nodarbinātos pret savainošanās iespēju.

74. Kolektīvos aizsardzības līdzekļus kritienu novēršanai var neuzstādīt tikai tajās vietās, kur iespējama piekļūšana kāpnēm vai kāpņu telpai.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 29.05.2007. noteikumiem nr.349)

75. Ja konkrēta darba veikšanai nepieciešams uz laiku novākt kolektīvos aizsardzības līdzekļus kritienu novēršanai, veic citus darba aizsardzības pasākumus, kas novērš kritiena risku. Konkrēto darbu aizliegts veikt, ja šādi darba aizsardzības pasākumi nav nodrošināti. Pēc minētā darba pilnīgas vai daļējas pabeigšanas kolektīvos aizsardzības līdzekļus kritienu novēršanai uzstāda no jauna.

76. Darbu augstumā atļauts veikt vienīgi tad, ja laikapstākļi nerada risku nodarbināto drošībai un veselībai.

77. Lietojot kāpnes, ievēro šādas prasības:

77.1. kāpnes novieto tā, lai nodrošinātu to stabilitāti;

77.2. pārvietojamās kāpnes novieto uz stabila, izturīga, piemērota lieluma, nekustīga atbalsta tā, lai pakāpieni būtu horizontāli;

77.3. piekaramās kāpnes, izņemot virvju kāpnes, nostiprina, lai tās nevarētu pārvietot un novērstu kāpņu šūpošanos;

77.4. pārvietojamo kāpņu pamatu nodrošina pret slīdēšanu, to augšgalā vai apakšgalā pakāpienus nostiprinot ar pretslīdes ierīci vai izmantojot citus līdzekļus, kas nodrošina līdzvērtīgu rezultātu (efektivitāti);

77.5. kāpnes, ko izmanto, lai piekļūtu platformai, sniedzas pietiekami tālu pāri darba platformas malai, ja nav citas drošas iespējas pieturēties;

77.6. saliekamo kāpņu un bīdāmo kāpņu atsevišķie kāpņu posmi ir savstarpēji nekustīgi un droši fiksēti;

77.7. pirms kāpšanas pārvietojamās kāpnes nostiprina tā, lai tās neizkustētos;

77.8. nodarbinātajiem nodrošina iespēju jebkurā brīdī pieturēties un atbalstīties, īpaši, ja augšup pa kāpnēm ar rokām tiek pārvietoti smagumi.

78. Lietojot sastatnes, ievēro šādas prasības:

78.1. darba devējs norīko darba aizsardzības speciālistu vai citu kompetentu un atbilstoši apmācītu nodarbināto (par sastatnēm atbildīgo speciālistu), kurš novērtē izvēlēto sastatņu stiprību un stabilitāti, veicot aprēķinus, ja dati par sastatņu stiprību un stabilitāti nav pieejami vai neattiecas uz paredzēto sastatņu konstrukciju. Šādi aprēķini nav nepieciešami, ja sastatnes tiek montētas saskaņā ar standarta konfigurāciju (tipveida risinājumu), kas atbilst Latvijas standartu LVS EN 12810-1:2004 "Fasāžu sastatnes no rūpnieciski ražotiem komponentiem - 1.daļa: Izstrādājumu specifikācija", LVS EN 12810-2:2004 "Fasāžu sastatnes no rūpnieciski ražotiem komponentiem - 2.daļa: Īpašas metodes konstrukciju projektēšanai", LVS EN 12811-1:2004 "Pagaidu darba iekārtas - 1.daļa: Sastatnes - konstrukcijas prasības un vispārīgais dizains" un LVS EN 12811-3:2003 "Pagaidu darba iekārtas - 3.daļa: Slodzes pārbaude" prasībām;

78.2. ņemot vērā lietojamo sastatņu sarežģītības pakāpi, par sastatnēm atbildīgais speciālists sastāda sastatņu montāžas, demontāžas un lietošanas plānu. Minētais plāns var būt standarta plāna veidā, papildināts ar punktiem par specifiskām konkrētu sastatņu detaļām;

78.3. sastatņu nesošās daļas nodrošina pret slīdēšanu, pievienojot nesošajai virsmai speciālu stiprinājumu vai izmantojot pretslīdes ierīces vai citu līdzekli, kas dod līdzvērtīgu rezultātu (efektivitāti);

78.4. sastatņu virsma, kas pakļauta slodzei, ir izturīga un nodrošina sastatņu stabilitāti;

78.5. slodzei pakļautā sastatņu virsma ir pietiekami izturīga;

78.6. sastatnes uz riteņiem aprīko ar atbilstošām ierīcēm, lai novērstu nejaušu izkustēšanos;

78.7. sastatņu stāva izmērus, formu un konstrukciju piemēro veicamā darba veidam un paredzamajai slodzei, nodrošinot nodarbinātajiem iespēju droši strādāt un pārvietoties;

78.8. lai novērstu kritiena risku, sastatnēm uzstāda margas vai citus kolektīvos aizsardzības līdzekļus. Sastatņu stāvu montē tā, lai sastatņu lietošanas laikā tās elementi būtu nekustīgi un tajā nebūtu bīstamu atveru;

78.9. ja daļa sastatņu nav izmantojama (piemēram, to montāžas, demontāžas vai pārveides laikā), sastatnes apzīmē (marķē) ar drošības zīmēm saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktajām prasībām par drošības zīmju lietošanu darba vietās un norobežo, lai novērstu piekļūšanu bīstamajai zonai;

78.10. sastatnes montē, demontē vai būtiski pārveido tikai par sastatnēm atbildīgā speciālista uzraudzībā, un to dara vienīgi tādi nodarbinātie, kas ir apmācīti saskaņā ar šo noteikumu 90.punktā noteiktajām prasībām;

78.11. par sastatnēm atbildīgajam speciālistam un nodarbinātajiem, kas veic sastatņu montāžu, demontāžu vai pārveidi, ir pieejams šo noteikumu 78.2.apakšpunktā minētais montāžas, demontāžas un lietošanas plāns, ieskaitot visas tajā iekļautās instrukcijas.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.11.2004. noteikumiem nr.966 un MK 29.05.2007. noteikumiem nr.349)

79. Piekļūstot darba vietai, izmantojot virves un stiprinājumus, ievēro šādus nosacījumus:

79.1. sistēma sastāv vismaz no divām atsevišķi nostiprinātām virvēm, vienu no tām izmanto par piekļūšanas, nolaišanās un atbalsta līdzekli (darba virve), bet otru - par drošības līdzekli (drošības virve);

79.2. nodarbināto apgādā ar atbilstošu drošības jostu vai citu pretkritiena aprīkojumu, kas savienots ar drošības virvi. Nodarbinātais lieto pretkritiena aprīkojumu, kamēr veic darbu augstumā;

79.3. darba virvi aprīko ar drošiem pacelšanas un nolaišanas līdzekļiem, kā arī ar paškontroles sistēmu, kas novērš nodarbinātā krišanu. Lai novērstu kritienu, drošības virvi aprīko ar mobilu sistēmu, kas seko nodarbinātā kustībām;

79.4. instrumentus un citus darba piederumus, kurus nodarbinātais lieto, veicot darbu augstumā, ar piemērotiem līdzekļiem piestiprina pie nodarbinātā pretkritiena aprīkojuma vai darba vietas sēdekļa, vai citā piemērotā vietā;

79.5. veicamo darbu plāno un uzrauga, lai avārijas situācijā vai citā ārkārtas situācijā nodarbināto būtu iespējams nekavējoties glābt;

79.6. nodarbinātos apmāca saskaņā ar šo noteikumu 90.2.apakšpunktā noteiktajām prasībām;

79.7. ja, ņemot vērā riska novērtējumu, otras virves lietošana rada vēl lielāku risku nodarbināto drošībai un veselībai, ir pieļaujama tikai vienas virves izmantošana. Šādos gadījumos veic atbilstošus darba aizsardzības pasākumus, kas novērš kritiena risku.

VI. Darba devēja pienākumi

80. Darba devējs ievēro darba aprīkojuma ražotāja pievienoto instrukciju un tehnisko dokumentāciju, lai nodrošinātu nodarbināto drošībai un veselībai nekaitīgu darba aprīkojuma lietošanu.

81. Darba devējs:

81.1. nodrošina darba aprīkojuma atbilstību darba procesam un tā pareizu lietošanu, lai novērstu risku nodarbināto drošībai un veselībai. Ja nav iespējams pilnībā novērst risku, darba devējs veic pasākumus, lai samazinātu risku līdz minimumam;

81.2. izvēlas darba aprīkojumu, ņemot vērā darba apstākļus uzņēmumā un katrā darba vietā, kā arī risku nodarbināto drošībai un veselībai;

81.3. iegādājas tikai normatīvo aktu prasībām atbilstošu darba aprīkojumu;

81.4. nodrošina darba aprīkojuma atbilstību šo noteikumu prasībām un atbilstošu tehnisko apkopi (uzturēšanu) visā tā darbības laikā;

81.5. nodrošina darba aprīkojuma pārbaudi pēc uzstādīšanas un pirms lietošanas, kā arī pēc montāžas citā vietā vai citā izvietojumā, ja darba aprīkojuma drošību nosaka tā uzstādīšanas apstākļi;

81.6. nodrošina šādas pārbaudes darba aprīkojumam, kurš pakļauts apstākļiem, kas var izraisīt tā nolietošanos, radot risku nodarbināto drošībai un veselībai:

81.6.1. periodiskās pārbaudes un, ja nepieciešams, arī testēšanu;

81.6.2. speciālās pārbaudes, ja radušās ārkārtas situācijas (piemēram, negadījumi, avārijas, nelabvēlīgi laikapstākļi), kā arī ja darba aprīkojums pārveidots vai nav ilgstoši lietots;

81.7. darbā ar aprīkojumu, kas var radīt palielinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai (piemēram, bīstamās iekārtas), norīko tikai speciāli apmācītus nodarbinātos;

81.8. ja darba aprīkojumu lieto ārpus uzņēmuma, nodrošina to ar apliecinājumu (dokumentu, uzlīmi, zīmogu) par pēdējo drošības pārbaudi.

82. Šo noteikumu 81.5. un 81.6.apakšpunktā minētās pārbaudes veic darba devēja norīkots par darba aprīkojumu atbildīgs speciālists vai, ja tas noteikts normatīvajos aktos vai ja darba devējs pārbaudi nevar nodrošināt, kompetenta inspicēšanas institūcija.

83. Pārbauzu protokoli ir darba devēja un inspicēšanas institūcijas rīcībā (ja inspicēšanas institūcija veikusi pārbaudi). Pārbauzu protokolus darba aprīkojuma īpašnieks un darba devējs, kā arī inspicēšanas institūcija glabā 10 gadus, pēc tam tos nodod arhīvā.

84. Darba devējs izveido un aktualizē tā darba aprīkojuma sarakstu, kas var radīt palielinātu risku nodarbināto drošībai un veselībai (piemēram, bīstamās iekārtas). Minētajā sarakstā norāda:

84.1. vietu, kur uzņēmumā atrodas attiecīgais darba aprīkojums, norādot tā identifikāciju;

84.2. tā darbinieka vārdu un uzvārdu, kurš atbild par attiecīgā darba aprīkojuma drošu lietošanu un apkopi;

84.3. datumu, kad veikta pēdējā tehniskā pārbaude, pārbaudes veidu (piemēram, pilnā, daļējā, ārkārtas) un raksturu (piemēram, statiskā, dinamiskā, ārējā), kā arī pārbaudes veicēju;

84.4. datumu, kad tiks veikta nākamā tehniskā pārbaude, un attiecīgās pārbaudes veidu (piemēram, pilnā, daļējā).

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.11.2004. noteikumiem nr.966)

85. Lai nodrošinātu darba aprīkojuma atbilstību darba aizsardzības prasībām, darba devējs ņem vērā darba vietas īpatnības, nodarbināto izvietojumu, ķermeņa stāvokli un ergonomikas principus, lietojot darba aprīkojumu.

86. Darba devējs nodrošina nodarbinātos ar saprotamu nepieciešamo informāciju un rakstiskām instrukcijām par darba aprīkojumu, kā arī šo instrukciju pieejamību nodarbinātajiem.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 29.05.2007. noteikumiem nr.349)

87. Informācija un rakstiskās instrukcijas par darba aprīkojumu ietver darba aizsardzības prasības, darba aprīkojuma lietošanas noteikumus, iespējamo ārkārtas un avārijas situāciju aprakstu un rīcību šādās situācijās, ievērojot ražotāja instrukcijas un tehnisko dokumentāciju, kā arī pieredzi darba aprīkojuma lietošanā.

88. Nodarbinātos informē par darba vietā vai tās tuvumā esošo darba aprīkojumu un par jebkurām izmaiņām tajā (arī tad, ja viņi to nelieto), kā arī izskaidro attiecīgā darba aprīkojuma bīstamību.

89. Darba devējs normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nodrošina nodarbināto apmācību un instruēšanu jautājumos, kas saistīti ar darba aprīkojuma lietošanu (arī informēšanu par jebkuru risku, kas saistīts ar darba aprīkojuma lietošanu).

90. Darba devējs nodrošina, ka:

90.1. šo noteikumu 78.1., 78.2. un 78.10.apakšpunktā minētos nodarbinātos papildus šo noteikumu 89.punktā minētajai apmācībai un instruktāžai apmāca šādos jautājumos:

90.1.1. attiecīgo sastatņu montāža, demontāža un sastatņu pārveides plāns;

90.1.2. drošība attiecīgo sastatņu montāžas, demontāžas vai pārveides laikā;

90.1.3. pasākumi, kas novērš cilvēku vai priekšmetu krišanas iespēju;

90.1.4. darba aizsardzības pasākumi, ja laikapstākļi var nelabvēlīgi ietekmēt attiecīgo sastatņu drošību;

90.1.5. pieļaujamā sastatņu slodze;

90.1.6. citi riska faktori, kas saistīti ar sastatņu montāžu, demontāžu vai pārveidi;

90.2. šo noteikumu 79.6.apakšpunktā minētos nodarbinātos papildus šo noteikumu 89.punktā minētajai instruktāžai un apmācībai apmāca jautājumos, kas attiecas uz virvju, stiprinājumu un citu palīgīdzekļu lietošanu, strādājot augstumā, kā arī instruē par glābšanas metodēm;

90.3. šo noteikumu 81.7.apakšpunktā minētos nodarbinātos apmāca jautājumos, kas saistīti ar viņu darbu un darba procesā lietojamo darba aprīkojumu.

(Ar grozījumiem, kas izdarīti ar MK 23.11.2004. noteikumiem nr.966)

91. Darba devējs nodrošina nodarbināto un to pārstāvju konsultēšanu un līdzdalību visos ar darba aizsardzību saistītajos jautājumos, jo īpaši attiecībā uz darba aprīkojumu.

VII. Noslēguma jautājumi

92. Darba aprīkojums, kura lietošana uzsākta līdz šo noteikumu spēkā stāšanās dienai, pārveidojams atbilstoši šo noteikumu prasībām līdz 2004.gada 1.jūlijam.

93. Noteikumu V nodaļa un 90.1. un 90.2.apakšpunkts stājas spēkā ar 2004.gada 1.jūliju.

Informatīva atsauce uz Eiropas Savienības direktīvām

(Atsauce MK 23.11.2004. noteikumu nr.966 redakcijā)

Noteikumos iekļautas tiesību normas, kas izriet no:

1) Padomes 1989.gada 30.novembra Direktīvas 89/655/EEK par drošības un veselības aizsardzības prasību minimumu, lietojot darba līdzekļus darba vietās;

2) Padomes 1995.gada 5.decembra Direktīvas 95/63/EK, ar kuru groza Padomes Direktīvu 89/655/EEK par drošības un veselības aizsardzības prasību minimumu, lietojot darba līdzekļus darba vietās;

3) Eiropas Parlamenta un Padomes 2001.gada 27.jūnija Direktīvas 2001/45/EK, ar kuru groza Padomes Direktīvu 89/655/EEK par drošības un veselības aizsardzības prasību minimumu, lietojot darba līdzekļus darba vietās.

Ministru prezidents

E.Repše

Labklājības ministre

D.Staķe